

روان‌شناسی جنایی

تألیف:

دکتر پیام ستمی تبریزی

استادیار دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی

مجمع علمی و فرهنگی مجد

سرشناسه
عنوان و نام پدیدآورنده
مشخصات نشر
شابک
موضوع
موضوع
رده‌بندی کنگره
رده‌بندی دیویی
شماره کتابشناسی ملی

رستمی تبریزی، لمیاء
روان‌شناسی جنایی / مولف لمیاء رستمی تبریزی
تهران، مجد، ۱۳۹۳.
۹-۱۹۴-۱۹۳-۶۰۰-۹۷۸
روان‌شناسی جنایی
جرم‌شناسی
HV۶۰۸۰/۵۹۳۹۳
۳۶۴/۳
۳۵۵۲۰۹۱

هرگونه تکثیر کامل یا قسمتی از کتاب بدون اجازه پدیدآورنده، خلاف قانون، شرع و اخلاق است.
موارد تخلف را به دفتر مرکزی مجد گزارش فرمایید.

روان‌شناسی جنایی

مؤلف: دکتر لمیاء رستمی تبریزی

انتشارات مجد

پایان: ۱۳۹۱ تعداد: ۵۰۰ نسخه

حق چاپ، ملاحظه منحصراً به «مجد» است.

تیراژ: ۵۰۰

تهران، میدان انقلاب، خیابان وحید زوری، تقاطع خیابان ۱۲ فروردین، پلاک ۱۰۸

تلفن و دورنگار: ۶۴۹۵۰۳۴ - ۶۴۴۱۲۰۷۸ - ۶۶۴۳۳۸۶

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۳-۱۹۴-۹

ISBN: 978-600-193-194-9

شعبه فروردین: خیابان ۱۲ فروردین، مقابل تعزیرات، پلاک ۲۸۱، تلفن: ۶۶۴۹۰۹۹۸

شعبه اردیبهشت: خیابان اردیبهشت (منیری جاوید)، تقاطع شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۷، تلفن: ۶۶۴۸۶۸۷۴

شعبه یزد: خیابان فرخی یزدی، مجتمع تجاری شقایق، طبقه هم کف - ۷۰، تلفن: ۰۳۵۱ ۶۲۶۸۰۷۰

شعبه مشهد: خیابان دانشگاه، بعد از چهارراه دکتر، بازار کتاب گلستان، پلاک ۲، تلفن: ۸۴۰۵۵۰۰

www.majdlaw.ir

E-mail: majdlaw92@gmail.com

سیستم اشتراک پذیری «مجد»:

ارسال پیامک حاوی نام و نام‌خانوادگی و شغل (در صورت تمایل) به شماره ۳۰۰۰۸۷۷۷

فصلنامه حقوقی مجد با ارائه مقالات اساتید میرز حقوق کشور به طور منظم منتشر می‌شود.

فهرست مطالب

۹	پیشگفتار
۱۳	آمد
۱۳	۱) مفهوم و پیشینه روان شناسی جنایی
۲۰	۲) اهداف روان شناسی جنایی
۲۳	۳) روان شناسی جنایی و سایر علوم
۲۷	بخش اول: روان شناسی جنایی نظری
۲۹	فصل اول: نظریه های بحث شناختی جرم
۳۰	مبحث اول: نظریه های زیست جنسی جرم
۳۷	مبحث دوم: نظریه های روانی جرم
۳۹	۱) مطالعه دوقلوها
۴۴	۲) مطالعه فرزند خواندگی
۴۶	۳) اختلالات کروموزومی
۴۹	مبحث سوم: نظریه های زیست شیمیایی جرم
۴۹	۱) انتقال دهندگان عصبی
۵۲	۲) هورمون ها
۵۲	الف) بحران های پیش قاعدگی و زایمان
۵۳	ب) تستوسترون
۵۷	مبحث چهارم: سیستم اعصاب مرکزی و جرم
۵۸	۱) ثبت امواج الکتریکی مغز
۵۹	۲) از کارافتادگی و معلولیت دماغی
۵۹	الف) ناتوانی در یادگیری
۶۰	ب) معلولیت ذهنی

فصل دوم: شخصیت جنایی	۶۳
مبحث اول: مفهوم شخصیت و نظریه های روان شناختی جرم	۶۴
(۱) مفهوم و ابعاد شخصیت	۶۴
(۲) نظریه های روان شناختی جرم	۶۸
مبحث دوم: شخصیت و بزهکاری	۷۰
(۱) شاکله های شخصیت و بزهکاری	۷۰
(۲) ویژگی های شخصیت و رفتار جنایی	۸۰
مبحث سوم: اختلالات روانی و جرم	۸۹
(۱) عوامل اساسی	۹۰
(۲) عوامل مؤثر بر بیماری های روانی	۹۲
(۳) مسئولیت و جرم	۹۴
(۴) منشأ حشرات در بیماران روانی	۹۷
(۵) جرائم شایع بیماران روانی	۹۸
(۶) تکرار جرم در بیماران روانی	۹۹
بخش دوم: روان‌شناسی جنایی کاربردی	۱۰۳
فصل اول: کاربرد روان‌شناسی جنایی در فرایند دادرسی کیفری	۱۰۵
مبحث اول: روان‌شناسی پلیس	۱۰۶
(۱) شیوه های بکارگیری نیروهای انتظامی	۱۰۷
(۲) فرهنگ پلیس	۱۰۸
(۳) انجام بازجویی و سایر مصاحبات	۱۱۰
(۴) مصاحبات شناختی (ادراکی)	۱۲۳
(۵) ارزش شهادت شاهدان عینی	۱۲۷
مبحث دوم: شهادت در دادگاه	۱۲۹
مبحث سوم: اتهامات بی اساس	۱۳۱
مبحث چهارم: اعترافات بی اساس	۱۳۴
مبحث پنجم: دروغ، دروغ یابی و اعتبار آن: پلی گرافی و تحلیل اعتبار اظهارات	۱۳۸

۱۳۹.....	۱) روان شناسی دروغ گفتن
۱۴۰.....	۲) نظریه اکمن در دروغ یابی
۱۴۵.....	۳) فرایند دروغ یابی با پلی گراف
۱۴۸.....	مبحث ششم: پرونده شخصیت جنایی بزهکار
۱۴۹.....	۱) موارد کاربرد پرونده شخصیت جنایی بزهکار
۱۵۲.....	۲) شخصیت جنایی و تحلیل رفتار بزهکار
۱۵۵.....	۳) رفتارهای سازمان یافته و رفتارهای سازمان نیافته جنایی
۱۶۰.....	۴) سیستم سجنه سازی، انحصاری سازی، و خصوصی سازی
۱۶۳.....	شیب عمل، گونه شناسی انگیزه ها، و خصوصیات رفتاری بزهکار
۱۶۵.....	۶) ارزیابی عالم خطرناک در بزهکار
۱۷۰.....	مبحث هفتم: کار در روان شناسی جنایی در زندان
۱۷۲.....	۱) تقویت مهارت های اختی
۱۷۳.....	۲) بازپروری مجرمین جنس در زندان
۱۷۸.....	فصل دوم: روان شناسی جرائم خشونت آمیز
۱۷۹.....	مبحث اول: جرائم علیه اموال
۱۸۰.....	۱) تبیین روان شناختی سرقت
۱۸۱.....	۲) جرائم مالی و مواد مخدر
۱۸۳.....	۳) تبیین روان شناختی ایجاد حریق
۱۸۴.....	مبحث دوم: جرائم علیه اشخاص
۱۸۵.....	۱) مبانی نظری روان شناسی قتل
۱۸۶.....	۲) نظریه های روان شناختی قتل
۱۸۸.....	۳) روان شناسی جرائم جنسی: تجاوز جنسی
۱۸۹.....	۴) الگوهای رفتاری در تجاوز
۱۹۱.....	۵) ماهیت تجاوز جنسی
۱۹۳.....	۶) دیدگاه های اجتماعی - فرهنگی نسبت به تجاوز
۱۹۴.....	۷) جرائم جنسی علیه کودکان
۱۹۵.....	۸) بیماری های روانی و «شکارچیان» جنسی

- ۹) گونه شناسی مجرمین جنسی علیه کودکان..... ۱۹۶
- ۱۰) روان شناسی انحرافات جنسی..... ۱۹۹
- ۱۱) روان شناسی هم جنس گرایی..... ۲۰۰
- فصل سوم: کاربرد روان شناسی جنایی در جرائم خشونت آمیز..... ۲۰۲
- مبحث اول: پیش بینی جرائم خشونت آمیز..... ۲۰۲
- ۱) منشا خشونت..... ۲۰۴
- ۲) شخصیت و خشونت..... ۲۰۵
- ۳) ریسک، اختلال روانی و خشونت..... ۲۰۶
- مبحث دوم: تحلیل پیش بینی خطرناک بودن..... ۲۰۷
- فهرست منابع انگلیسی..... ۲۱۱
- کتاب شناسی تدریس..... ۲۲۱

پیشگفتار

تعدد ابعاد جرم و پیچیدگی پدیده مجرمانه و رفتارهای انسانی و تبیین علل و عوامل رفتارهای مجرمانه مستلزم بهره گیری از علوم و دانش های متنوع انسانی مانند روان شناسی، جامعه شناسی، زیست شناسی، انسان شناسی، پزشکی و روان پزشکی، و ... است. بدین است که یافته های هر یک از این علوم به تنهایی برای تبیین رفتار مجرمانه کافی نیست، بلکه تعامل و ترکیب علوم با یکدیگر امکان بررسی پدیده های مجرمانه را از ابعاد مختلف میسر می سازد. علوم مذکور نه تنها در مواجهه با جرم، بلکه در چگونگی واکا و نسبت پدیده جنایی، منجمله تعیین میزان و نوع کیفر، واکنش های اجتماعی، و حتی فلسفه دینی و نگرش های نظام عدالت قضایی موثر است.

بررسی عوامل روان شناختی و زیست-شیمیایی جرم به معنی نفی عوامل اجتماعی و محیطی جرم نیست. بدین جهت که عوامل اقتصادی، اشتغال و بیکاری، فقر، تبعیض های اجتماعی و عوامل حوادث و وریتی نیز تاثیر خود را بر ارتکاب جرم می گذارند. بررسی عوامل ارتکاب جرم علاوه بر این که افق دید انسان را نسبت به پدیده جنایی توسعه می دهد، برای جرم شناسان این امکان را فراهم می کند تا به شیوه های موثرتری در پیشگیری از جرم دست یابند.

از دیگر مواردی که توجه به آن سودمند است، ماهیت روان شناسی است. از آنجا که روانشناسی با ذهن، فکر و احساسات درونی انسان سروکار دارد، بیانات نظریه ها و فرایندهای رفتاری و ذهنی ارائه شده توسط روان شناسان و روان شناسان به شکل و گاه قابل تشکیک است، مانند ضمیر خودآگاه و ناخودآگاه، شخصیت و ساختار آن و عوامل موثر بر شکل گیری و تحولات شخصیت، اگرچه در بسیاری موارد غالب رفتار تظاهرات بیرونی داشته و قابل مشاهده است، می توان برای چنین پدیده هایی تبیین ها و توجیهات متفاوتی ارائه کرد. اثبات اموری که تحت پوشش علوم انسانی قرار دارند، به دلیل تجربه ناپذیری در اثبات با مشکلاتی مواجه هستند، این امر در روان شناسی که موضوع اصلی آن روان انسان می باشد با مشکلات بیشتری مواجه است. البته شیوه های مطالعاتی، فنون و ابزار موجود برای مطالعه موضوعات روان شناسی تا حدود

زیادتی نقیصه مزبور را رفع نموده‌اند. آزمایشات و تست‌های روانی و شخصیتی، پرسشنامه‌های تحلیل شخصیت، آزمایشات تعیین‌کننده ویژگی‌های رفتار در افراد مختلف به کمک این شاخه علمی می‌آیند، لیکن در هر حال ماهیت این علم تفسیر بردار است و پتانسیل تحلیل‌ها و تفسیرهای متفاوت را دارد.

از زمانی که به درخواست دانشجویان کارشناسی ارشد رشته حقوق جزا و جرم‌شناسی دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی کلاس‌های روان‌شناسی جنایی را تشکیل دادیم همواره با کمبود منابع مرتبط فارسی و یا قدمت مطالب موجود مواجه شدیم، بدین سان برای مطالعات تفصیلی و انجام تحقیقات و ارائه سمینارهای کلاسی با مشکلاتی مواجه شدیم. از طرف دیگر، ایجاد ارتباط علمی و منطقی بین حقوق، جرم‌شناسی و روان‌شناسی تعامل یافته‌های هر یک از علوم مذکور و تأثیرات متقابل آنها بر یکدیگر، هم‌اکنون بین جوامع بین‌المللی به مجموعه عوامل روان‌شناختی جرم، مسئولیت کیفری و واکنش نسبت به جرم در جهت مقابله اصولی‌تر با فعالیت‌های بزهکارانه، ضرورت نگارش منابع روز و مطابق با سرفصل‌های درسی را هر چه بیشتر نمایان می‌سازد.

معهدا، تالیف کتاب به دلیل عدم وجود مطالعات میدانی و منابع اصیل و معتبر در ایران مولف را بر آن داشت تا به منابع موجود در کشورهایی که در این رابطه به مطالعات تفصیلی پرداخته‌اند مراجعه نماید تا موضوعات روز در خصوص کاربرد روان‌شناسی در علوم جنایی استفاده کند. بدیهی است که تحقیقات مذکور در عین روزآمد بودن بنا بر ویژگی‌های خاص آن جوامع نگاشت شدند و از جهت تطبیق با ویژگی‌های جامعه ایران دارای نواقصی می‌باشد؛ معهدا تلاش کرد تا پس از نگارش مبانی نظری علم روان‌شناسی جنایی، در حوزه علوم روان‌شناسی کمال کاربردی موضوعاتی انتخاب و به رشته تحریر درآید که با خصایص نظام حقوقی ایران نیز منطبق باشد. بدین ترتیب مولف در صدد برآمد تا با مراجعه مستقیم به منابع موجود در کشورهای خارجی منابع غنی‌تر را مورد بهره‌وری قرار داده و مجموعه‌ای از موضوعات مهم‌تر را انتخاب و پس از برگردان به زبان فارسی به تالیف درآورد. لازم به ذکر است که مولف به جهت آن که منابع موجود به زبان فارسی عمدتاً ترجمه کتب و مقالات از زبان اصلی هستند، از آنان در متن کمتر استفاده نموده، لیکن برای تسهیل

کار دانشجویانی که قادر به مراجعه به منابع به زبان اصلی نیستند، کتاب شناسی فارسی را در انتهای کتاب پیوست نموده است.

مجموعه حاضر، مانند هر تالیف دیگری خالی از نقص و عیب نبوده و انتظار می-رود متخصصین امر و صاحب نظران محقق با تذکر و راهنمایی های خود بر غنای کار بیفزایند. در همین راستا از کلیه همکاران گرامی که در تالیف این اثر بنده را تشویق نمودند، به ویژه جناب آقای دکتر علی حسین نجفی ایرندآبادی که با مطالعه متن و نظرات مؤدمند خویش در ارتقای محتوای کتاب مساعدت نمودند تقدیر و سپاس گزاری می نمایم. دانشجویان گرامی که با طرح سوالات و موضوعات در کلاس در جهت دهی مناسب موضوعات کتاب تاثیرگذار بوده و همواره مرا در تدوین اثر حاضر ترغیب نمودند، مخصوص از خانم مرضیه آقامیرسلیم که در کتاب شناسی و استفاده از منابع فارسی می سازی بودند تشکر می کنم. امید است کتاب حاضر بتواند برای مجامع علمی حقوق، دانشجویان پژوهشگران علوم جنایی مفید واقع شود.

لمیاء رستمی تبریزی

تیرماه ۱۳۹۳